

ADVIEZEN MUSEA, ERFGOED EN MONUMENTEN

Op naam

AMSTERDAM MUSEUM

Op 27 oktober 2025 viert Amsterdam zijn 750ste verjaardag én opent het gerenoveerde Amsterdam Museum in het voormalig Burgerweeshuis de deuren. Vanwege deze renovatie bevindt het museum zich momenteel in een transitiefase waarin het de museale activiteiten opnieuw definieert, en partners, platforms en activiteiten herbeschouwt. Het Amsterdam Museum legt de komende kunstenplanperiode het fundament voor een duurzaam en hoogwaardig nieuw museum. Het programma voor 2021-2024 en de verbouwing vormen een twee-eenheid.

Voor de komende kunstenplanperiode heeft het museum drie doelstellingen: 1) zo veel mogelijk Amsterdammers bereiken, 2) agenderend zijn op het gebied van Amsterdamse grootstedelijke onderwerpen, en 3) de Collectie Amsterdam innovatief en inclusief beheren, tonen, onderzoeken en uitbreiden.

De programmering omvat twee programmaliijnen, die inhoudelijk sturend zijn voor de activiteiten van de komende jaren. Door New Narratives, een programma met gastrondleiders dat in 2017 is gestart, is ervaring opgedaan die wordt gebruikt voor aanpassingen in presentaties,

teksten en aanvullingen van de collectie. Met *Collecting the City* gaat het Amsterdam Museum op zoek naar lokale verhalen, waarbij het niet om een fysieke collectie gaat, maar om het collectieve geheugen van Amsterdammers. *Collecting the City* is een vernieuwende opstelling die inhaakt op verschillende, lokale geschiedenissen.

Tot en met 2021 staan tijdelijke tentoonstellingen op het programma. *Stad van vrijdenkers* is een overzichtstentoonstelling over Amsterdam in samenwerking met het Humanistisch Verbond. Deze toont veranderende perspectieven op het gemeenschappelijke verleden aan de hand van belangrijke momenten uit de Nederlandse geschiedenis. Voor de duur van de renovatie verhuist eind 2021 een deel van de collectie naar de Hermitage Amsterdam. Hier betreft het Amsterdam Museum een vleugel voor het tonen van een nieuwe semipermanente presentatie over de geschiedenis de stad. De periode is tevens bedoeld als testfase en de Hermitage fungeert tegelijkertijd als onderzoekruimte voor de nieuwe museale opstelling van het straks gerenoveerde museum.

Vanaf 2022 organiseert het museum elk jaar grote, tijdelijke tentoonstellingen op andere locaties, bijvoorbeeld in Noord, Zuidoost of Nieuw-West en minimaal één presentatie met een instelling in de Metropoolregio Amsterdam.

Verder rolt het Amsterdam Museum het project *Vrouwen van Nieuw-West* uit naar Noord en Zuidoost, zet het museum de samenwerking met CBK Zuidoost voort en gaat het nieuwe samenwerkingen aan. Onder meer met het *Tilting Axis Fellowship*, waarbij gevestigde onderzoekers, kunstenaars of andere cultuurproducenten uit de Caraïbische regio de mogelijkheid krijgen zes maanden in Nederland te werken.

ADVIES

Artistiek belang

Het Amsterdam Museum is het stadsmuseum van Amsterdam en het beheert ook het ingerichte grachtenpand Museum Willet-Holthuysen.

De permanente expositie Amsterdam DNA vormt een introductie op de stad voor cultuurtoeristen. Waar de oude missie de nadruk legde op 'identiteit' en 'geschiedenis' is de nieuwe missie opener en actueler. Het Amsterdam Museum wil 'de ontwikkeling van Amsterdam voelbaar en deelbaar maken'.

Het museum voert zijn taak als erfgoedmuseum goed uit. De instelling is specialist in het uitwerken van historische thema's op laagdrempelige wijze en biedt inzicht in de identiteit van de stad. In de exposities ligt de nadruk niet in eerste instantie op de artistieke kwaliteit van de verzamelde objecten, maar op hun historische waarde en context.

Het museum presenteert het erfgoed in relatie tot de maatschappelijke context waarin dit is ontstaan en wil daarmee een breed publiek aanspreken en betrekken. In aanloop naar de opening van het vernieuwde museum in 2025, wil het museum op tal van manieren onderzoeken hoe het nieuwe publieksgroepen aan zich kan verbinden en het bestaande publiek kan blijven vasthouden.

De Amsterdamse Kunstraad heeft waardering voor de verbreding in de programmering, maar vindt ook dat het museum in zijn plannen voor de komende jaren door het – meer dan gewone – aantal locaties veel stapelt in activiteiten. De kunstraad waardeert de ambitie om tijdens de sluiting zichtbaar te blijven, maar vraagt aandacht voor het maken van scherpe keuzes. De komende vijf jaar wil het museum langs alle stadsdelen, in het kader van de 750ste verjaardag van Amsterdam die in 2025 gevierd gaat worden. Met de OBA en andere partners wil het museum op zoek gaan naar de mooiste en meest veelzeggende verhalen en objecten in de stad van nu. De verschillende plannen voor dit verzamelproject *Collecting the City* zijn minimaal beschreven. Misschien ligt het aan de vertrouwelijkheid rond de verbouwingsplannen, maar de kunstraad had graag meer inzicht verkregen in het publieksprogramma (debat en discours) en de rol die het Amsterdam Museum daarin neemt in relatie tot het te ontwikkelen nieuwe museum. De instelling heeft met eerdere projecten wel bewezen op succesvolle wijze publieksparticipatie en maatschappelijk gesprek te stimuleren. Na de ervaringen met de tentoonstelling *Vrouwen van Nieuw-West*, is het voornemen om dit project uit te rollen naar andere buurten in Amsterdam, te beginnen in Noord en Zuidoost onder de noemer

De Vrouwen van.... De kunstraad is ook benieuwd naar de uitwerking van deze plannen.

Het Amsterdam Museum zet zich sterk neer als netwerkmuseum, wat de veelheid aan partners en activiteiten voor een deel verklaart. Andere stadsmusea werken volgens een duidelijk tweesporenbeleid: een iconische presentatie voor de toeristen en dagbezoekers enerzijds, naast aandacht voor het leggen van netwerken in de stad en het ophalen van verhalen anderzijds. Het Amsterdam Museum volgt een vergelijkbare strategie, en verknoopt de historische lijnen met hedendaagse en meerstemmige verhalen uit de stad. De gedachte is dat het nieuwe gebouw mogelijkheden biedt om de netwerkfunctie van het museum verder te versterken.

De keuze om in de periode van de sluiting de belangrijkste werken onder te brengen bij de Hermitage is logisch gezien de bestaande relatie, maar de kunstraad mist nog wel een nadere onderbouwing van de keuze. Door op deze manier verbinding te zoeken, kan het Amsterdam Museum weliswaar brede publieksgroepen bereiken en de kerncollectie overtuigend tentoonstellen. Echter, de kunstraad vindt in het plan geen heldere doelen en keuzes voor de wijze waarop de organisatie omgaat met haar collectie en hoe ze het publiek nog sterker bij het collectioneren wil betrekken. Het wordt ook niet duidelijk welk verhaal het Amsterdam Museum wil vertellen en op welke wijze de instelling dat wil doen. Wel is de kunstraad positief over de voorgenomen plannen om in de Hermitage ook ruimte te bieden aan verschillende partners voor tijdelijke presentaties als aanvulling en reflectie op de vaste tentoonstelling.

De komende kunstenplanperiode zet het Amsterdam Museum de samenwerking met CBK Zuidoost voort door jaarlijks een opdracht te geven aan een Amsterdamse kunstenaar. Dit levert al zeven jaar enthousiasmerende presentaties op rond deze *artists in residence* en hun kunstwerken. De ambitie is om vanaf 2025 in het vernieuwde museum aan de Kalverstraat een permanente werkplek te creëren en te faciliteren. De kunstraad vindt dit een interessante samenwerking. Ook is de kunstraad positief over het streven van het museum om vanaf 2020 deel uit te maken van het zogeheten Tilting Axis Fellowship. Het Amsterdam Museum werkt daarin samen met partners als The Black Archives, de Rijksakademie,

---

Het Nieuwe Instituut, De Appel en Witte de With.

Het museum verbindt via zijn programma New Narratives vele partners in de stad. Vanaf 2020 is Imagine IC in Amsterdam Zuidoost de vaste onderzoeks- en programmapartner van New Narratives. De kunstraad vindt dit een interessante partner.

In de komende kunstenplanperiode wil het Amsterdam Museum, met name in Nieuw-West, objecten verzamelen en aanbieden aan de stad. Daar vraagt het museum extra geld voor. De objecten (en ook verhalen) moeten Amsterdam in al haar facetten weerspiegelen en worden later aan de stad aangeboden als een geschenk ter ere van de 750ste verjaardag van de stad. Ook worden ze onderdeel van de collectie.

Belang voor de stad

Het versterken van de stadsgemeenschap is een speerpunt binnen de programmering in de komende jaren. Hiermee is in de huidige kunstenplanperiode een begin gemaakt, de kunstraad vindt het goed dat dit beleid verder wordt versterkt. Het museum doet dit vooral door verhalen van Amsterdammers te verzamelen en ze onderdeel te maken van tentoonstellingen en andersoortige projecten. Hiervoor zijn community-websites als Het Hart en Het Geheugen van Amsterdam ontwikkeld. Met tijdelijke exposities richt het museum zich op eigentijdse cultuur, waarbij het museum terecht meer nadruk legt op de wederkerigheid van de samenwerkingen.

Het Amsterdam Museum heeft de ambitie om in de komende jaren op meer plekken in de stad te programmeren. Wat betreft het bereik van de educatieve activiteiten geeft het museum aan, moeite te hebben om de eigen ambities uit de vorige kunstenplanaanvraag te halen. Toch wil het Amsterdam Museum fors groeien op dit punt. Het museum wil de leerlijn Erfgoed & Identiteit verder ontwikkelen en een extra impuls geven om 7.000 extra leerlingen binnen te halen. De kunstraad vindt dat een reëel streven. De kunstraad vindt het interessant dat het museum in deze educatieprogramma's meerstemmigheid als een vaardigheid presenteert.

In het kader van talentontwikkeling beschrijft het Amsterdam Museum beknopt de verschillende ontwikkelingstrajecten en noemt het een aantal getalenteerde makers. De kunstraad mist een duidelijke visie op

de selectie van deze jonge makers en vraagt zich af wat voor mensen het museum zoekt en waar het museum zelf dieper op in wil gaan. Het ophalen van verhalen in stadsdelen vindt de kunstraad wel goed, ook in combinatie met het programma en de partners in Refresh Amsterdam.

Het aandeel toeristen in het totale publieksbereik is 60%, maar dit is niet in een businessmodel vastgelegd. De kunstraad zou dit wel een goed idee vinden; toeristen zijn immers een belangrijke bron van inkomsten voor het Amsterdam Museum. Als het museum zich hiervan rekenschap zou geven, zijn de programmalijnen ook duidelijker te beoordelen. De kunstraad ziet nog een opgave voor het museum om de onlinestrategie strak te krijgen, dit is ook van belang bij het vaststellen van het te bereiken publiek.

Het is de ambitie van het Amsterdam Museum om tijdens de sluiting zichtbaar te blijven in de stad. De kunstraad waardeert het enthousiasme en elan waarmee het museum zich positioneert en de verantwoordelijkheid die het op zich neemt. Enerzijds is er waardering voor de voorgenomen samenwerking in 2024 met het Frans Hals Museum rondom het thema de gezichten van Noord-Holland. Anderzijds vindt de kunstraad opdrachtverlening via een *open call*, zoals bijvoorbeeld voor Refresh Amsterdam, niet per se een goed idee, omdat dit soms wijst op een gebrek aan eigen ideeën. De kunstraad had graag meer willen lezen over experimenten met nieuwe typen en nieuwe manieren van opstellen, nu het begrip netwerkmuseum enorm is opgerek.

Uitvoerbaarheid

De kunstraad is zich bewust van de financiële positie van het museum in relatie tot de huisvestingsopgave en het groeiend aantal taken. Om de geplande verbouwing te kunnen realiseren moet het museum op zoek naar additionele financiering. De fondsenwerving Capital Campaign wordt gedaan door Van Doorn en zal het uiterste vragen van de instelling. De reserve- en liquiditeitspositie van het Amsterdam Museum zijn weliswaar sterk, maar het Amsterdam Museum is voor ongeveer de helft van de omzet van subsidie afhankelijk. In de afgelopen jaren heeft het museum de eigen inkomsten doen groeien, maar die vervallen door sluiting, terwijl een aantal kosten doorloopt.

Het ambitieniveau van het museum ligt hoog. Het Amsterdam Museum heeft een keuze gemaakt voor de Hermitage (met toeristen als bron voor de publieksinkomsten) en de wijken ingaan om te verzamelen. In de Hermitage wil het Amsterdam Museum ook experimenteren. Met een bekende locatie als de Hermitage, zou de prioriteit primair moeten liggen bij het voldoende zichtbaar maken van de museale collectie. Experimenteren op meerdere locaties brengt naar de mening van de kunstraad het risico van versnippering met zich mee.

Naast de locaties in beheer gaat het museum zelf uit van huur van minstens drie en mogelijk vier locaties. In de Hermitage Amsterdam is tijdens de renovatie de hoofdtentoonstelling te zien. De buurpanden van het Collectiecentrum en Museum Willet-Holthuysen worden gebruikt als kantoorpanden; de begane grond van Willet-Holthuysen wordt ingericht als projectruimte en krijgt een publieksfunctie. In Nieuw-West onderzoekt het museum de mogelijkheden voor een tijdelijke locatie, met uitzicht op vaste vestiging. De kunstraad zet vraagtekens bij de functies die de locaties vervullen, zoals de keuze om ook te gaan programmeren in het buurpand van Museum Willet-Holthuysen.

Er is waardering bij de kunstraad voor de twee heldere pijlers, *Collecting the City* en *New Narratives*, die aansluiten bij de nieuwe koers. Wel mist de kunstraad een vertaling van de ambities naar 750 jaar Amsterdam, terwijl in het ondernemersplan wel staat dat 'alles draait om 750 jaar Amsterdam'.

De kunstraad maakt zich zorgen over de veelheid aan activiteiten en vraagt zich af of deze niet te veel vergen van de organisatie van het Amsterdam Museum. De kunstraad mist scherpe keuzes met het oog op de belastbaarheid en inzetbaarheid van het personeel in deze fase, waarin het Amsterdam Museum een nieuw museum wil ontwikkelen.

Diversiteit en inclusie

Het museum presenteert zich als voorloper op het gebied van diversiteit en inclusie. Aandacht voor inclusie, meerstemmigheid en onderbelichte verhalen zijn aantoonbaar onderdeel van de bedrijfscultuur. De kunstraad hoopt dat het museum deze rol ook in de toekomst zal weten

---

waar te maken. *Practice what you preach* is hier het adagium. Binnen de raad van toezicht is de diversiteit geborgd. Op het gebied van de inclusiviteit zijn nog wel stappen te maken voor de gehele organisatie. Het naleven van de Code Diversiteit & Inclusie, waar het museum actief mee bezig is, had in de optiek van de kunstraad uitvoeriger beschreven kunnen worden.

Bij de plannen voor het verbreden van het publieksbereik valt op dat het museum niet aangeeft op welke groepen het zich wanneer richt. De doelen zijn niet concreet genoeg en het lijkt alsof op iedereen tegelijk wordt ingezet. De kunstraad vindt dat het museum bij alle activiteiten beter moet bijhouden welke publieksgroepen het weet te bereiken en te betrekken. De pijlers *Collecting the City* en *New Narratives* bieden op dit vlak veel kansen. Waar het gaat om de andere dimensies van diversiteit en inclusie laat het museum zien, zich bewust te zijn van de noodzaak van een samenhangend en ingebed beleid.

Amsterdam Museum wordt op naam in de Amsterdam Bis 2021-2024 opgenomen.

Huidig	€ 8.477.228
Huidig 2020*	€ 8.553.523
Gevraagd	€ 9.127.229
Advies	€ 8.600.000

*inclusief (eenmalige) 0,9% compensatie nominaal in het jaar 2020

FOAM

Foam (Fotografiemuseum Amsterdam) is een internationaal opererende organisatie op het gebied van fotografie. De instelling organiseert activiteiten variërend van tentoonstellingen tot publicaties, debatten en educatieve projecten. Jaarlijks toont Foam zo'n achttien tentoonstellingen, van historische fotografie tot hedendaags werk, toegepaste fotografie en fotojournalistiek werk.

Veel activiteiten vinden plaats in het museum aan de Keizersgracht. Foam richt zich met specifieke projecten ook op een internationaal publiek, zoals de internationale programmering in het museum, de organisatie van de Foam Paul Huf Award en het uitgeven van het internationaal gedistribueerde Foam Magazine.

Er wordt een structurele samenwerking opgezet met de jaarlijkse beurs Photo London: gedurende vier jaar presenteert Foam in de Britse hoofdstad op maat gemaakte tentoonstellingen van jonge kunstenaars die eerder werden getoond in het museum in Amsterdam. In de slipstream van deze beurs organiseert Foam een Curator's Symposium voor de professionele, internationale fotografiegemeenschap. Dit doet Foam samen met het

Victoria & Albert Museum dat eveneens in Londen is gevestigd.

Foam initieert diverse talentontwikkelingstrajecten, zoals een traineeship voor jonge professionals (Foam Lab) en een talentontwikkelingstraject in samenwerking met diverse Amsterdamse cultuurhuizen (Foam Forward). Ook organiseert het de tentoonstellingsreeks Next Level, is er een projectruimte voor tentoonstellingen van recent afgestudeerden (Foam 3h) en zijn er programma's voor jonge verzamelaars. Het jaarlijkse Talentnummer van Foam Magazine zet twintig getalenteerde internationale fotografen die door Foam zijn gescout in de spotlight. Met het werk van deze fotografen wordt elk jaar een grote tentoonstelling samengesteld die in het buitenland wordt getoond, onder meer in New York, Parijs, Londen, Frankfurt en Berlijn.

De komende vier jaar wil Foam de verbinding met de samenleving verder versterken. De instelling ziet het als taak relevante vraagstukken als beeldvorming, identiteit en klimaatverandering onder de aandacht te brengen via thematentoonstellingen en bijbehorende publieke programmering, zoals gesprekken en debatten. In de educatieve programma's wil Foam meer aandacht besteden aan kwetsbare groepen, en het museum wil zich vanuit het oogpunt van diversiteit en inclusiviteit tevens richten op Amsterdammers met een migratieachtergrond.

ADVIES

Artistiek belang

Foam wil in de komende kunstenplanperiode de activiteiten op het gebied van internationalisering, talentontwikkeling en educatie naar een hoger plan trekken door hun samenhang structureel te verankeren in het beleid. De Amsterdamse Kunstraad vindt het plan overtuigend en een goede vertaling van de visie van Foam op de vernieuwing binnen de fotografie. Het is tevens in lijn met de rol die Foam voor zichzelf ziet als presentatie-instelling/museum in Nederland. Foam besteedt veel aandacht aan de samenhang tussen kwaliteit en thematiek, zoals blijkt uit de

kwalitatief hoogwaardige thematentoonstellingen en solotentoonstellingen met internationale allure, in combinatie met het wijdverspreide Foam Magazine.

Inhoudelijk geeft Foam aan, de komende vier jaar een aantal thema's centraal te stellen: beeldvorming, migratie, identiteit en klimaatverandering. Foam programmeert relatief kort van tevoren, maar de kunstraad had graag meer gelezen over de vertaling van de artistieke visie naar concrete plannen. De kunstraad vindt daarnaast dat de artistieke visie van Foam erg breed is geformuleerd, wat deels een gevolg is van de bewuste keuze van de organisatie om in te zetten op alle soorten fotografie voor alle mogelijke doelgroepen.

Foam wil een volgende stap zetten in het bereiken en bedienen van zijn bezoekers door de huidige website in zijn geheel te vervangen door een volwaardig digitaal platform. Dit platform dient onder andere voor het aanbieden van aanvullende artistiek-inhoudelijke informatie, het delen van werk dat bedoeld is om exclusief in een digitale omgeving getoond te worden en ter vergroting van het publieksbereik. De kunstraad begrijpt het voornemen, maar had in het plan meer willen lezen over de uitwerking en de doelstellingen van het platform.

In de vorige aanvraag benadrukte Foam het belang van een eigen fotografielcollectie. Deze collectie bestaat sinds 2008 en is samengesteld uit hedendaags werk van startende kunstenaars. Foam wil de collectie verder uitbreiden en toegankelijker maken. Naar de mening van de kunstraad ontbreekt in het plan echter een reflectie op collectievorming.

Over de artistieke output van de projectruimte Foam 3h, het werkervaringstraject Foam Lab en de tentoonstellingsreeks Next Level, is de kunstraad zeer te spreken. Projectruimte Foam 3h is voor veel jonge Nederlandse fotografen en kunstenaars de springplank van de academie naar het veld van musea en galeries. Next Level is een tentoonstellingsreeks met kunstenaars die de status van talent zijn ontgroeid door een oeuvre op te bouwen met een eigen signatuur dat innovatief, experimenteel en gedurfd is. In de eerste reeks werden alleen Nederlandse fotografen opgenomen, maar in de komende periode wordt Next Level voortgezet met internationale kunstenaars. Middels het aankoopbeleid draagt Foam bij aan talentontwikkeling, waarbij het zowel signalerend als bevestigend

te werk gaat. Naast periodieke presentaties bij Foam wordt de collectie ook getoond in bijvoorbeeld de OBA, en kunnen foto's uit de collectie via bruiklenen te zien zijn in binnen- en buitenland.

Belang voor de stad

Jaarlijks ontvangt Foam met circa achttien tentoonstellingen gemiddeld 190.000 bezoekers uit binnen- en buitenland. Foam bereikt een groot, jong en trouw publiek en presenteert aansprekende marketingplannen om het publiek nog verder te vergroten. De kunstraad vindt het positief dat Foam een relatief jong publiek trekt vergeleken met sommige andere instellingen in de Amsterdam Bis.

De maatschappelijke relevantie van Foam voor de stad is hoog. Dat komt ook doordat fotografie echt van deze tijd is. Met de steeds geavanceerdere smartphonecamera's is het medium uitgegroeid tot een laagdrempelige kunstvorm die door velen wordt beoefend. Op het vlak van cultuureducatie weet Foam deze waarde goed te benutten met talentontwikkelingsprojecten als Foam Forward en Foam Lab.

Het educatieprogramma van Foam is veelzijdig en kwalitatief goed. De instelling bereikt zo'n 25.000 leerlingen in de leeftijd van 4 tot 25 jaar, van basisscholen en voortgezet onderwijs tot academies en hogescholen. In samenwerking met Bijlmer Parktheater, Meervaart Studio, Podium Mozaïek en enkele mbo-opleidingen heeft Foam in de afgelopen jaren een naschools talentontwikkelingstraject opgezet. Hierin kunnen jonge Amsterdammers tussen de 15 en 25 jaar zich bekwamen in fotografie. Jonge fotografen, die als peers functioneren, leiden de deelnemers op die daarna kunnen doorstromen naar Foam Forward, een Nederlandse vertaling van Tate Collective. Het museum is van plan om Foam Forward verder te ontwikkelen.

Met het educatie-aanbod draagt Foam substantieel bij aan het belang van de stad. De organisatie sluit met haar educatieve activiteiten aan bij de behoeften van scholen (in het bijzonder vmbo-scholen). Dat past goed bij wie Foam wil zijn en maakt het museum breder toegankelijk. Het is lovenswaardig hoe het museum tevens kwetsbare groepen probeert te bereiken. De educatieve visie en methodiek vindt de kunstraad goed

doordacht en goed uitgewerkt.

De samenwerking met de cultuurhuizen en de kunstopleidingen juicht de kunstraad toe, evenals het hoge percentage van buurtgerichte activiteiten, dat circa 80.000 contactmomenten per jaar genereert. Met betrekking tot talentontwikkeling merkt de kunstraad op dat Foam ook programma's heeft opgezet voor jonge verzamelaars.

Het museum wil zijn rol op het gebied van intergenerationeel werken verdiepen en duidelijker positioneren. De kunstraad ondersteunt de aandacht die Foam daarbij heeft voor de digitale benadering, zoals het uitbouwen van de programma's als Twee keer kijken en Amsterdam Vertelt. In deze projecten ontmoeten jongeren en ouderen elkaar en wisselen ze tijdens het fotograferen verhalen uit. Hieruit is een intensieve samenwerking met de Open Schoolgemeenschap Bijlmer voortgekomen. Met het project Blik op Bijlmer, speciaal ontwikkeld voor derdejaars vmbo-leerlingen Zorg & Welzijn, heeft Foam zijn kennis van intergenerationeel werken vertaald naar een onderwijsmodule, ingebed in het curriculum van de school. Foam is ook gevraagd om het inhoudelijke publieksprogramma te ontwikkelen voor fotobeurs en -festival Unseen, dat eerder dit jaar een doorstart maakte. Dit festival heeft een groot bereik onder nieuwe groepen kunstliefhebbers. Volgens de kunstraad past dit goed bij het profiel van de instelling en laat Foam met deze projecten zien dat het museum verantwoordelijkheid neemt voor de hele keten.

Uitvoerbaarheid

Foam wil de komende tijd inzetten op het versterken van de internationale positie en zorgen voor structurele middelen om een aantal van de kerntaken duurzaam uit te bouwen. Foam vraagt daarom in deze ronde meer geld aan om de balans tussen eigen inkomsten en subsidie bij te stellen, zodat het museum meer autonoom kan werken. Het museum wil de hogere subsidie vooral inzetten voor het versterken van de personele organisatie, het verduurzamen van het educatieve aanbod en het ontwikkelen van het digitale platform. Hierbij gaat het onder andere om de *talent call*, een groot project dat ook toegang tot nieuwe of jongere makers oplevert. Foam heeft zich hier al voor meerdere jaren aan verbonden en wil dit voortzetten.

Door de hele aanvraag heen is een spanning voelbaar tussen ambitie en de noodzaak tot financiële zekerheid. Met het wegvallen van een grote structurele sponsor en veranderingen in het fondsenveld loopt het museum risico. De internationale, langlopende verplichtingen zouden hierdoor onder druk komen te staan. De kunstraad constateert dat Foam desondanks meer wil gaan doen en mist een analyse met betrekking tot budgettaire beperkingen. De beoogde groei in publieksinkomsten van 1,2 naar 1,6 miljoen bezoekers vindt de kunstraad erg optimistisch geraamd.

In het ondernemingsplan stelt Foam de uitgangspunten van de Fair Practice Code te omarmen, maar ook dat de toepassing van de code niet tot verschraling van het aanbod mag leiden. De kunstraad heeft waardering voor een gemixte vergoedingsstructuur, maar merkt op dat niet alle getoonde kunstenaars vanzelfsprekend worden aangekocht voor de collectie. De kunstraad is van mening dat Foam de daad bij het woord moet voegen en garant moet staan voor een eerlijke vergoeding voor alle kunstenaars, creatieven en partners met wie het museum samenwerkt. Dat past bij een instelling die zegt talentontwikkeling als kernwaarde te hebben.

De internationale positie van Foam dwingt respect af. De instelling wordt tot ver buiten de landsgrenzen gewaardeerd en weet specifieke groepen vanuit de hele wereld te bereiken. Met het magazine en de talentprogramma's heeft Foam een internationaal netwerk van jonge fotografen opgebouwd, die een kring vormt en ook naar Amsterdam komt.

Diversiteit en inclusie

Foam heeft een lange traditie van wijkgericht werken en werken met scholen. Het museum hecht groot belang aan openheid, dialoog en het gezamenlijk met maatschappelijke partners ontwikkelen van inhoudelijke programma's. In zijn educatieprogramma's besteedt Foam extra aandacht aan kwetsbare groepen, zoals ouderen, doven, leerlingen in het speciaal onderwijs, laaggeletterden, nieuwe Amsterdammers en vmbo-leerlingen. Dit gebeurt zowel binnen als buiten de muren van het museum.

Het streven naar diversiteit leidt ook tot inhoudelijk keuzes: Foam programmeert tentoonstellingen over identiteit, zelfrepresentatie, gender, lichamelijkeheid, seksualiteit, schoonheidsidealen en machtsverhoudingen. De samenwerkingen met platforms in Jogjakarta (Indonesië), Lagos (Nigeria) en Mexico-stad (Mexico) voor het Foam 3h-programma en het evenement Global Collaborations in Photography geven blijk van een internationale diversiteit in programmering en bieden kansen aan jonge makers uit niet-westerse landen en met een cultureel diverse achtergrond. In het actieplan diversiteit en inclusie noemt Foam het zijn grootste uitdaging om het deel van de Amsterdamse bevolking dat het museum nu nog niet bezoekt, structureel deel te laten uitmaken van het Foam-publiek. Dit gaat volgens Foam om publiek met een meervoudig culturele achtergrond zoals Nederlands-Turks, Nederlands-Marokkaans, Nederlands-Surinaams, maar ook om mensen met een bepaalde economische achtergrond.

Het museum wil zich in de komende jaren nog meer richten op het aantrekken van Amsterdammers met een migrantenachtergrond en wendt zich daarbij in eerste instantie tot de drie grootste migrantengroepen in de stad. De aandacht die het museum heeft voor deze groepen is positief, maar de kunstraad mist een heldere visie op de verhouding tot andere bevolkingsgroepen en etniciteiten. De benadering komt gedateerd over en de kunstraad is van mening dat het museum zich beter kan richten op het binnenhalen van een gemengd Amsterdams publiek dat representatief is voor de hele bevolking.

Foam wordt op naam in de Amsterdam Bis 2021-2024 opgenomen.

Huidig	€ 902.161
Huidig 2020*	€ 910.280
Gevraagd	€ 1.398.000
Advies	€ 950.000

*inclusief (eenmalige) 0,9% compensatie nominaal in het jaar 2020

STEDELIIJK MUSEUM AMSTERDAM

Stedelijk Museum Amsterdam (SMA) wil een publieke en maatschappelijke plek zijn, waar actualiteit door kunst wordt gedefinieerd, besproken en ervaren. De bezoeker moet moderne en hedendaagse kunst en vormgeving in het museum persoonlijk kunnen ervaren. Het Stedelijk hanteert vier kernwaarden: eigenzinnig, toegankelijk, betrokken en verantwoordelijk. Deze kernwaarden vormen in de komende kunstplanperiode een leidraad voor zowel programma, publiek en partners als voor het eigen personeel.

De ambities van het Stedelijk voor 2021-2024 lopen langs vijf richtingen. Van exclusief naar inclusief: het Stedelijk wil voor iedereen toegankelijk zijn. Van *artist-driven* naar *context-*, *audience-* én *artist-driven*: naast de kunstenaar speelt de culturele en maatschappelijke context van kunstwerken een belangrijke rol in de programmering, evenals het publiek. Van vorm naar attitude: kunst is meer dan een verzameling objecten met een economische waarde. Van passieve naar actieve betrokkenheid: bij de maatschappij, de stad en elkaar. En de vijfde beweging is die naar een gezond instituut: de bedrijfsvoering wordt verder gestructureerd.

Binnen het toekomstige tentoonstellingsprogramma staat het begrip spanningsveld centraal. Door dit op te zoeken, neemt het Stedelijk een verdere stap in de richting van hedendaagse meerstemmigheid. Het Stedelijk gaat meer experimenteren met thematische en groepstentoonstellingen en meer gebruikmaken van de collectie. In 2021 wordt een retrospectief van Hito Steyerl geprogrammeerd waarin maatschappijkritische reflectie en experimenteel onderzoek centraal staan.

Om het jaar zal een grote tentoonstelling worden geprogrammeerd over een klassiek-modern onderwerp. Zo staat in 2021 de relatie tussen modernisme en kolonialisme centraal in een tentoonstelling over de Duitse expressionistische kunstenaars Ernst Ludwig Kirchner en Emil Nolde. Twee jaar later zal er opnieuw een grote, moderne tentoonstelling worden geprogrammeerd waarbij historische werken in een actuele context worden geplaatst.

De aanvraag voor de komende kunstenplanperiode staat in het teken van inclusiviteit, kritische reflectie, (wetenschappelijke) verdieping en versterking van de signaleringsfunctie. Ook streeft het Stedelijk naar (gender)diversiteit in het aankoop- en programmabeleid.

ADVIES

Artistiek belang

Het Stedelijk Museum is een autoriteit op het gebied van hedendaagse kunst in Nederland. Het beheert de beste collectie klassiek-modern en hedendaagse kunst van ons land en heeft de ambitie om meer dan voorheen kunst en vormgeving te presenteren in relatie tot de maatschappelijke context waarin deze ontstaat. Zo wil het museum een creatieve ontmoetingsplek zijn en een breder publiek aanspreken.

Het museum heeft een moeilijke periode achter de rug. De afgelopen jaren heeft het museum hard gewerkt aan zijn herpositionering, waar het volgens de Amsterdamse Kunstraad deels in is geslaagd. Er is een nieuwe artistieke en zakelijke directie, waar de kunstraad vertrouwen

in heeft. Ook is de kunstraad positief over het streven van het museum om zich nog nadrukkelijker op de stad te richten en een actieve maatschappelijke rol te gaan spelen.

Het Stedelijk wil het museum de komende jaren nog meer als een sociale en publieke ruimte inrichten. Het voelt de verantwoordelijkheid om een toegankelijke plek te creëren en met uiteenlopende programmering bij te dragen aan een inclusieve samenleving. Het doel is om ruimte te bieden aan verschillende esthetische tradities die betekenisvolle ervaringen genereren voor een divers publiek. Daartoe introduceert het Stedelijk onder meer twee *curators at large*, externe curatoren met een bewezen diverse praktijk, die voor minstens twee jaar nauw samenwerken met de directeur, artistieke staf en onderzoekers. Het Stedelijk wil een plek zijn waar iedereen zich veilig en welkom voelt om moderne kunst en vormgeving te ontdekken en te beleven. De kunstraad vindt de ambities realistisch en juicht deze vernieuwende invalshoeken toe. Het museum kan zich volgens de kunstraad op deze wijze ontwikkelen tot een sterk participatief netwerk- en platformmuseum en nog krachtiger reflecteren op de betekenis en rol van hedendaagse musea in een periode van sterke veranderingen.

De kunstraad heeft begrip voor het feit dat de nieuwe directie nog plannen aan het ontwikkelen is en nog niet alles heeft kunnen bestendigen; niettemin betreurt de kunstraad de keuze om niet meer artistieke uitwerking en concrete plannen in het ondernemingsplan te zetten: de programmering beperkt zich tot 2020/2021 en ook staat er niets in over de viering van 125 jaar Stedelijk Museum in 2020.

In 2021 opent de eerdergenoemde tentoonstelling van Ernst Ludwig Kirchner en Emil Nolde. Ook is er in dat jaar een solo-expositie van Bruce Nauman te zien die tot stand komt in samenwerking met Tate Modern (Verenigd Koninkrijk). De internationale invloed en wisselwerking van het Stedelijk blijft aantoonbaar groot, en overtuigt. Zie ook het retrospectief met Hito Steyerl, dat wordt georganiseerd in samenwerking met Centre Pompidou (Frankrijk) en Kunstsammlung NRW (Duitsland).

In de aanvraag staat dat het museum zijn klassiek-moderne programmeringslijn steviger wil oppakken met een versterkte aandacht voor de eigen collectie. De kunstraad vindt dit terecht. Het is bovendien commercieel interessant om te doen, zeker als het museum de ontsluiting van

zijn eigen collectie vormgeeft vanuit een verrassende invalshoek.

De permanente collectieopstelling (STEDELIJK BASE) zal geleidelijk in de richting van een thematische opstelling aangepast worden en in elk geval tot eind 2022 behouden blijven. De voorstellen voor de aanpassing van STEDELIJK BASE zijn in lijn met de artistieke herpositionering van het museum gericht op het presenteren van een meerstemmige kunstgeschiedenis die is ingebed in maatschappelijke ontwikkelingen.

De functie die Stedelijk Museum Bureau Amsterdam (SMBA) in de stad vervulde (een nomadische plek buiten het museum om jonge makers die in Amsterdam wonen en werken te tonen en de discussie aan te jagen), wordt al jaren gemist. De kunstraad is overtuigd van de intentie om SMBA nieuw leven in te blazen en ondersteunt het voorstel om in de overgang naar een nieuwe of nomadische ruimte het SMBA voorlopig *in-house* binnen de muren van het Stedelijk te ontwikkelen. De kunstraad spreekt de wens uit dat het Stedelijk voortvarend met het realiseren van deze ambitie aan de slag gaat.

De aandacht die het museum tentoonspreidt voor niet-westerse beeldende kunst vindt de kunstraad positief. Het aankoopbudget wordt stapsgewijs verhoogd en de helft ervan wordt besteed aan kunstenaars en vormgevers van kleur en kunstenaars en vormgevers afkomstig van buiten West-Europa en Noord-Amerika. De eerste aankopen, van onder andere Remy Jungermann en Patricia Kaersenhout, geven de kunstraad het vertrouwen dat de nieuwe directie zich met succes sterk zal maken voor de borging van diversiteit in het aankoopbeleid.

Belang voor de stad

Het Stedelijk Museum heeft een belangrijke toegevoegde waarde voor de stad, omdat het museum samenwerkingen aangaat met grote internationale partijen en een cruciale rol vervult in de wereld van de beeldende kunsten in Amsterdam. De internationale positie van het Stedelijk versterkt het kunstenveld. Er is waardering voor de nieuwe positionering in de aanvraag. Naast de internationaal georiënteerde activiteiten investeert het museum in duurzame partnerschappen met culturele instellingen in de stad.

De kunstraad is uitermate positief over de inhoudelijke samenwerkingen onder de noemer Public Programs. Tijdens de *Friday Nights* vinden openingen, performances of screenings plaats, afgewisseld met interviews en debat. Deze bijeenkomsten kenmerken zich door interdisciplinariteit en zijn experimenteel. Interactie met het publiek speelt een essentiële rol. Doel is impact te hebben op wat er besproken wordt in Amsterdam en daarbuiten. Daarmee bevestigt het SMA zijn rol als vernieuwer en voorloper. De kunstraad waardeert tevens het voornemen om Public Programs direct onder de nieuwe artistiek directeur te plaatsen. Echter, een prominente instelling als het Stedelijk zou meer geld in dit programma moeten stoppen dan € 280.000 per jaar.

In 2020 bestaat het Blikopenerprogramma twaalf jaar. In die tijd is een groep van 180 jongeren van diverse komaf tussen vijftien en negentien jaar betrokken geraakt bij het Stedelijk en het culturele veld. Dit programma wordt door het museum gezien als een geslaagde vorm van talentontwikkeling, wat het zeker is, maar de kunstraad vindt de omvang van de groep jongeren die op deze wijze kennismaakt met hedendaagse kunst beperkt. Ook het aantal leerlingen dat met binnenschoolse educatie wordt bereikt, is klein. De kunstraad vindt de educatie-paragraaf summier. Een duidelijke visie op educatie ontbreekt, evenals een lesmethodiek. Er wordt verwezen naar de samenwerking met de twee andere grote musea aan het Museumplein bij het gebruik van de Museumbus. De kunstraad stelt vast dat het Van Gogh Museum en het Rijksmuseum wel uitgebreide educatieve programma's hebben.

Wat het publieksbereik betreft, geeft het Stedelijk in de aanvraag de aanzet tot een doelgroepenanalyse. De komende periode moet in het teken komen te staan van een verdere specificering van profielen en kansen om bezoekers te bereiken. Het bevreedt de kunstraad dat er in het museum nog onvoldoende visie met betrekking tot publiek bestaat.

Het Stedelijk wil zich nadrukkelijk richten op een groep potentiële bezoekers die om welke reden dan ook nog niet in het museum komt. In de aanvraag ligt een sterk accent op het aantrekken van first time visitors. Dit moet nog van begin af aan worden opgebouwd; er is nog geen duidelijke strategie om deze mensen te bereiken. Een gedegen analyse van de opbouw en samenstelling van het huidige en beoogde publiek ontbreekt

eveneens. Wel signaleert de kunstraad bij de directie een gevoel van urgentie om gericht een publieksstrategie te ontwikkelen.

Uitvoerbaarheid

Het museum geeft aan, zich genoodzaakt te zien een substantieel hogere subsidieaanvraag in te dienen ten opzichte van vorige kunstplanperiodes, aangezien de huidige subsidie alleen de kosten van huisvesting en lonen dekt. De nieuwe directie, die is aangetreden een maand voordat de aanvraag moest worden ingeleverd, zag zich geconfronteerd met een financieel ongezonde instelling. In de jaren 2018 en 2019 zijn de inkomsten uit sponsoring teruggelopen ten gevolge van de bestuurscrisis. Het museum is voornemens om in de komende periode, mede op basis van het advies van de kunstraad Het museum als dynamisch geheugen, de koers te verleggen naar een meer open instituut waar toegankelijkheid en gevoelswaarde op één staan. Dit is een proces dat tijd kost en vraagt om een noodzakelijke versteviging van de financiële positie. In deze tijden van een grillige internationale kunstmarkt, afnemend mecenaat en een veranderend fondsenlandschap is steun vanuit publieke gelden extra noodzakelijk voor een instituut als het Stedelijk.

De kunstraad deelt de mening van de directie van het SMA dat er op dit moment niet genoeg middelen zijn om de kerntaken naar behoren te vervullen. In bovengenoemd advies heeft de kunstraad de gemeente geadviseerd naast de subsidie in het kunstplan een realistische vergoeding ter beschikking te stellen aan het museum voor beheer, behoud en digitalisering van de collectie, inclusief de stijgende vraag naar bruiklenen. Deze vergoeding moet in het kader van goed rentmeesterschap van de gemeente ten aanzien van de collectie Amsterdam, net als de huursubsidie, boven op de exploitatiesubsidie van het museum gegeven worden. Dit advies is (nog) niet opgevolgd. De kunstraad adviseert het college van B en W en de directie van het Stedelijk hierover in gesprek te gaan.

De kunstraad constateert dat de financiële positie van het Stedelijk Museum helaas niet op orde is. De liquiditeit, de solvabiliteit en het weerstandsvermogen zijn voldoende, maar in het verleden zijn de onderhoudskosten in het meerjarenonderhoudsplan (MJOP) lager geraamd

dan de daadwerkelijke kosten. Over de vastgoedlasten zijn afspraken gemaakt met de gemeente, die vastliggen in een huurcontract dat eind 2022 afloopt. De kunstraad adviseert de gemeente in een nieuw huurcontract de eigenaarslasten van het onderhoud over te nemen van het museum, zonder te korten op de exploitatiesubsidie en de huursubsidie. Het MJOP heeft met 2,4 miljoen euro een behoorlijk aandeel in de begroting. Ruim 600.000 euro is bestemd voor de energielasten. In de komende periode moet onder andere de klimaatinstallatie vervangen worden, waardoor de energiekosten op termijn wellicht kunnen dalen.

Binnen de eigen inkomsten beoogt het Stedelijk een verschuiving aan te brengen. Het gaat ervan uit dat de publieksinkomsten zullen stijgen door het verhogen van de entreprijzen. De kunstraad mist echter ook hier een verklarende motivering. Het is niet duidelijk hoe het SMA meer bezoekers wil trekken en tegelijkertijd de toegangsprijzen wil verhogen.

Op het vlak van ondernemerschap wist het SMA in de afgelopen jaren veel partijen aan zich te binden, waardoor de sponsorinkomsten altijd hoog waren. In de huidige aanvraag is sprake van een sterke daling in sponsorinkomsten ten opzichte van de voorgaande kunstenplanperiode. De kunstraad mist in het plan een toelichting op de financiële bijdragen via de Vrienden van het Stedelijk; ook zou de kunstraad meer inzicht in deze constructie willen hebben.

De kunstraad zet vraagtekens bij de relatief hoge kosten voor het vaste personeel. Hij realiseert zich dat dit historisch zo gegroeid is, maar deelt niet de analyse dat de situatie van het Stedelijk zich slecht laat vergelijken met andere instellingen en had graag gezien dat de hoge loonkosten in het plan zouden worden toegelicht. Er is gerekend met een indexatie van de loonkosten. Het baart de kunstraad zorgen dat er geen uitgebreide strategie bij tegenvallende inkomsten is opgenomen. Er worden ook bijna geen opties benoemd om op korte termijn de inkomsten te vergroten.

In 2017 is na het vertrek van de vorige directeur de gehele governance van het SMA heroverwogen en opnieuw ingericht. De Governance Code Cultuur wordt toegepast en er is een nieuwe raad van toezicht benoemd in 2019. Het museum gaat echter niet specifiek in op de samenstelling en de taakverdeling in de huidige raad van toezicht.

Diversiteit en inclusie

Samen zijn we Stedelijk is een interessant project dat moet leiden tot een compleet nieuwe familieprogrammering. De kunstraad waardeert het dat dit project met vijftien families, vijftien kunstenaars en maatschappelijke organisaties wordt uitgevoerd in Zuidoost, Nieuw-West en Noord. In een stad die qua bevolkingssamenstelling sterk verandert, zijn de audiovisuele middelen die het Stedelijk ontwikkelt een mooie manier om het museum toegankelijker te maken voor meer Amsterdammers. Het is goed dat deze informatie in meerdere talen wordt aangeboden.

De kunstraad is positief over Studio i, dat samen met het Van Abbe Museum is opgezet. Deze interne adviesraad kijkt vanaf het begin van projecten mee en brengt (on)gevraagd advies uit. De kunstraad is van mening dat de adviezen voor derden toegankelijk moeten zijn, zodat ook anderen hiervan kunnen leren. Door op deze manier verbindingen te zoeken, kan het Stedelijk meteen ook de door de instelling gewenste opener houding vormgeven.

Diversiteit staat overtuigend in het hart van het museum en alle activiteiten. De kunstraad is benieuwd naar de uitwerking van de ambitie om onderzoek te verrichten naar kunstenaars en onderwerpen buiten West-Europa en Noord-Amerika, de traditionele artistieke centra. Vooral het leggen van verbindingen tussen kunst uit verschillende regio's kan een interessant perspectief opleveren. Het is een goede zet dat de medewerkers vier keer per jaar college volgen op dit vlak van diversiteit en inclusie. Ten aanzien van het personeel stelt het museum zich een duidelijke en meetbare doelstelling, namelijk 'in 2024 zijn zowel de sleutelposities als de rest van de organisatie divers'. Dat is een nobel streven, maar is in het licht van waar de instelling nu staat, ook ambitieus.

Stedelijk Museum Amsterdam wordt op naam in de Amsterdam Bis 2021-2024 opgenomen.

Huidig	€ 12.714.544
Huidig 2020*	€ 12.828.975
Gevraagd	€ 14.229.386
Advies	€ 12.925.000

*inclusief (eenmalige) 0,9% compensatie nominaal in het jaar 2020
